

§ 227**Remiss – Betänkandet Ansvaret för hälso- och sjukvården (SOU 2025:62)**

Diarienummer: RJL 2025/2245

Beslut

Regionstyrelsen

- godkänner förslag till yttrande från Nämnd för folkhälsa och sjukvård som svar till Socialdepartementet.

Jäv

Rachel De Basso (S) avstår från att delta i handläggningen av ärendet och överlämnar ordförandeskapet till Tommie Ekered (M), 1:a vice ordförande.

Reservation

Ledamöterna för Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande med motivering enligt bilaga (bilaga 1).

Sammanfattning

Vårdansvarskommittén har haft regeringens uppdrag att analysera och belysa för- och nackdelar samt lämna förslag på möjligheterna att långsiktigt införa ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för den regionala hälso- och sjukvården.

Kommittén föreslår att staten tar ett utökat ansvar för och därmed också stärka sin styrning är kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatrisk vård och luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter.

Region Jönköpings län ställer sig positivt till flera förslag om statligt ansvarstagande exempelvis förslaget om ett utökat statligt ansvarstagande genom att utveckla de nationella vaccinationsprogrammen.

Region Jönköpings län anser också att skillnaden i tillgång till screening i landet gör att det finns skäl för staten att ta ett utökat ansvar. Däremot anser Regionledningskontoret att det behövs fördjupade utredningar och analyser för flera av förslagen exempelvis inom läkemedel och rättspsykiatrisk vård.

Förslag till beslut

Stina Sinclair (KD) yrkar för Kristdemokraterna att godkänna föreliggande förslag till yttrande med ändringar enligt bilaga (bilaga 2).

Sammanträdesdatum
2025-10-21

Thomas Gustafsson yrkar för Samverkan Region Jönköpings län bifall till Nämnd för folkhälsa och sjukvårds förslag till yttrande och yrkar vidare avslag på Kristdemokraternas förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att regionstyrelsen beslutar att godkänna förslaget till yttrande från Nämnd för folkhälsa och sjukvård som svar till Socialdepartementet.

Beslutsunderlag

- Nämnd för folkhälsa och sjukvårds förslag till yttrande daterat 2025-10-21
- Beslut Nämnd för folkhälsa och sjukvård 2025-10-14 § 126 med bilagor
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-10-08 § 191
- Beslut Nämnd för folkhälsa och sjukvård – presidium 2025-09-30 § 119 med bilaga
- Tjänsteskrivelse
- Förvaltningens förslag till yttrande
- Remiss - Betänkandet Ansvaret för hälso- och sjukvården (SOU 2025:62)

Beslutet skickas till

Socialdepartementet
Regionledningskontoret – Folkhälsa och sjukvård

Skriftlig reservation med motivering från Kristdemokraternas ledamöter vid sammanträdet med regionstyrelsen 2025-10-21, ärende 28 Remiss – Betänkandet Ansvar för hälso- och sjukvården (SOU 2025:62)

Kristdemokraternas ledamöter reserverar sig mot beslutet till förmån för egna yrkanden och anför därvid följande:

Kristdemokraternas partigrupp i Region Jönköpings län delar Vårdansvarskommitténs bedömning att ökat statligt systemansvar och finansiering är nödvändiga steg för mer hållbara och långsiktiga villkor för sjukvården.

Vidare delar vi Vårdansvarskommitténs slutsatser om att det finns omotiverade skillnader mellan och inom regionerna i fråga om tillgång till viss vård och behandling samt att hälso- och sjukvårdslagens bestämmelse om vård på lika villkor för hela befolkningen behöver uppfyllas bättre än i dag.

Partigruppen delar även Vårdansvarskommitténs bedömning att statens ansvar för och styrning av hälso- och sjukvården behöver stärkas jämfört med i dag, för att bättre kunna hantera de problem som identifierats och de utmaningar som vården står inför.

För att alla patienter, oavsett bostadsort, ska få vård i rätt tid, krävs en mer sammanhållen styrning. Vårdansvarskommittén visar att statligt ansvar ger bättre helhetsperspektiv, tydligare prioriteringar och en mer rättvis resursfördelning.

De förslag som Vårdansvarskommittén presenterar för att stärka statens ansvar genom utökat statligt system- och finansieringsansvar inklusive stärkt statlig styrning inom ett antal utvalda områden samt en utvecklad och stärkt statlig styrning inom övriga delar av sjukvården, ger förutsättningar för mer jämlik vård.

Samtidigt ger underlagsrapporten till betänkandet stöd för att ett ännu större statligt ansvar än vad Vårdansvarskommittén föreslår kan ge ytterligare bättre förutsättningar att lösa många av sjukvårdens största utmaningar än vad nuvarande system kan.

De förslag för ökat statligt systemansvar och finansiering som föreslås anser vår partigrupp därför ska betraktas som nödvändiga och som genomförbara första steg mot ett allt större statligt ansvar. För vissa av de områden som Vårdansvarskommittén har utvalt bör ett helt statligt övertagande övervägas redan inom ramen för detta första steg, exempelvis gällande rättspsykiatrisk vård samt luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter.

Kristdemokraterna ser det som självklart och angeläget att arbete omedelbart inleds för att verkställa förändringar inom de områden som samtliga partier och Vårdansvarskommittén står bakom.

I linje med det anförda har ett antal yrkanden lämnats för att justera remissyttrandet från Region Jönköpings län. Givet att dessa yrkanden inte vunnit bifall reserverar sig Kristdemokraterna mot beslutet.

Yrkanden från Stina Sinclair (KD) vid sammanträdet med regionstyrelsen 2025-10-21, ärende 28 Remiss – Betänkandet Ansvaret för hälso- och sjukvården (SOU 2025:62)

Stina Sinclair (KD) yrkar för Kristdemokraterna att ställa sig bakom föreliggande förslag till yttrande från Regionstyrelsen med följande ändringar:

- Det andra, tredje, fjärde och femte stycket under rubriken *Sammanfattning* stryks.
- Det sjätte stycket under rubriken *Sammanfattning* omformuleras så att det lyder: ”Region Jönköpings län ställer sig positiv till samtliga förslag om utökat statligt ansvar. Särskilt välkomnar Region Jönköpings län förslaget om ett utökat statligt ansvarstagande genom att utveckla de nationella vaccinationsprogrammen. Region Jönköpings län anser också att skillnaden i tillgång till screening i landet gör att det finns skäl för staten att ta ett utökat ansvar.”
- Det sjunde stycket under rubriken *Sammanfattning* omformuleras så att det lyder: ”Det är nu viktigt att betänkandets förslag också genomförs och att detta sker skyndsamt. Arbetet med de fördjupade utredningar och analyser som behövs för flera av förslagen, exempelvis inom läkemedel och rättspsykiatrisk vård, måste omgående påbörjas och ges förutsättningar och resurser att kunna bedrivas med betydande hastighet. Detta för att inte förlora styrfart i utvecklingen mot ett större statligt ansvar och en starkare statlig styrning av hälso- och sjukvården. Sveriges patienter har redan väntat länge nog på jämlik vård.”
- Den tredje meningen i fjärde stycket i avsnittet om *Vaccinationer* omformuleras så att den lyder: ”För att kunna sätta in effektiva riktade insatser till grupper med lägre vaccinationstäckning krävs en god lokal kännedom om vilka hinder som behöver övervinnas i en speciell grupp.”
- Den sista meningen i femte stycket i avsnittet om *Vaccinationer* stryks.
- Den första meningen i andra stycket i avsnittet om *Rättspsykiatrisk vård* omformuleras så att den lyder: ”Region Jönköpings län ställer sig positiv till att staten som ett första steg tar ett utökat finansieringsansvar för den rättspsykiatriska vården då en patient överlämnas till rättspsykiatrisk vård efter beslut av allmän domstol och vården inte är tidsbestämd.”
- Den andra meningen i andra stycket i avsnittet om *Rättspsykiatrisk vård* stryks.
- Den första meningen i tredje stycket i avsnittet om *Rättspsykiatrisk vård* omformuleras så att den lyder: ”Region Jönköpings län är positiv till att en utredning tillsätts för att ytterligare förtydliga hur statens ansvar och befogenheter samt styrning av rättspsykiatrisk vård skulle kunna utvecklas i syfte att stärka vårdens kvalitet och innehåll, inklusive möjligheten till ett helt statligt övertagande av rättspsykiatrisk vård.”
- I andra stycket i avsnittet om *Luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter* läggs en ny andra mening till som lyder: ”En utredning bör närmare behandla hur statens ansvar ska utökas, i första hand genom ett helt statligt övertagande eller genom att ett upplägg likt det som idag finns inom ramen för Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA), som ur Region Jönköpings läns perspektiv är välfungerande, införs även för helikoptertransporter.”
- Den sista meningen i andra stycket i avsnittet om *Luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter* stryks.
- Meningen i sista stycket i avsnittet om *Statens styrning av hälso- och sjukvården* omformuleras så att den lyder: ”Region Jönköpings län är positiv till och stödjer förslaget att riktade statsbidrag endast bör användas i undantagsfall, att antalet styrformer begränsas samt att staten bör vidta åtgärder gentemot regionerna för ökad regelefterlevnad och för att stärka patientens ställning, däribland stärkt tillsyn och utökade sanktioner.”

Lydelse enligt yrkanden från Stina Sinclair (KD) (omformuleringar markeras med kursivt och strukna delar markeras med genomstrykning)

Remiss - Betänkandet Ansvar för hälso- och sjukvården SOU 2025:62

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet Ansvar för hälso- och sjukvården SOU 2025:62.

~~Region Jönköpings län betonar att den svenska hälso- och sjukvården behöver utvecklas och stärkas för att möta framtidens utmaningar. Vår utgångspunkt är att ett förändrat huvudmannaskap, där staten tar över huvudmannaskapet från regionerna, inte är lösningen på utmaningarna inom svensk sjukvård. Istället behövs tydligare statlig samordning och ansvarstagande inom de områden där det gör störst skillnad, samtidigt som regionernas roll och ansvar värnas.~~

~~Region Jönköpings län delar kommitténs problembild om bristande geografisk jämlikhet och tillgänglighet i vården. För att vården ska vara jämlik och tillgänglig i hela landet krävs långsiktiga, indexuppräknade och generella statsbidrag, med fokus på att resurserna används effektivt och följs upp.~~

~~Region Jönköpings län delar utredningens förslag om att vården ska utvecklas genom stegvisa förbättringar i nära samverkan mellan stat, regioner och kommuner. Patientens behov och inflytande ska alltid vara utgångspunkten. Patienten ska vara i centrum för utvecklingen och vård ska ges nära patienten. Det är nödvändigt att stärka primärvården och hemsjukvården, skapa bättre kontinuitet genom exempelvis fast läkarkontakt samt värna om arbetsmiljö och kompetensförsörjning för vårdens personal.~~

~~Region Jönköpings län understryker att svensk hälso- och sjukvård håller hög medicinsk kvalitet men står inför strukturella utmaningar. Dessa möts bäst genom ökad samordning, stärkt statlig styrning inom utpekade områden, långsiktig finansiering och ett fokus på att förmänskliga vården. Svensk sjukvård ska vara tillgänglig, trygg och av hög kvalitet för alla.~~

Region Jönköpings län ställer sig positiv till samtliga förslag om utökat statligt ansvar. Särskilt välkomnar Region Jönköpings län förslaget om ett utökat statligt ansvarstagande genom att utveckla de nationella vaccinationsprogrammen. Region Jönköpings län anser också att skillnaden i tillgång till screening i landet gör att det finns skäl för staten att ta ett utökat ansvar.

Det är nu viktigt att betänkandets förslag också genomförs och att detta sker skyndsamt. Arbetet med de fördjupade utredningar och analyser som behövs för flera av förslagen, exempelvis inom läkemedel och rättspsykiatrisk vård, måste omgående påbörjas och ges förutsättningar och resurser att kunna bedrivas med betydande hastighet. Detta för att inte förlora styrfart i utvecklingen mot ett större statligt ansvar och en starkare statlig styrning av hälso- och sjukvården. Sveriges patienter har redan väntat länge nog på jämlik vård.

Synpunkter på förslaget

Region Jönköpings län välkomnar genomlysningen av om staten kan ta ett utökat ansvar för de områden som beskrivs i utredningen; kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatrisk vård och luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter.

Nedan beskrivs Region Jönköpings läns synpunkter på förslagen.

Kapitel 3.4.2 Kompetensförsörjning

Förslag: Staten bör ta ett utökat ansvar för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. Regeringen bör se över de närmare formerna för detta.

Region Jönköpings län är positiv till statligt stöd i kompetensförsörjningsfrågan, men det är viktigt att det blir ett stöd och inte en stark statlig styrning med låg förankring i verksamheten. Det är även positivt med en nationell bild av behovet och säkerställa att det finns rätt antal utbildningsplatser i respektive kategori/specialistutbildning, och med geografisk fördelning för att säkra tillgänglighet till kompetens i hela landet. Särskilt viktigt är den nationella bilden och det tydliga uppdraget till lärosätena när det gäller utbildningar till mindre yrkesgrupper. Positivt också med nationella stödinsatser när det gäller tex uppmärksamma bristyrken.

Kommittén ser att utökad förskrivningsrätt för vissa yrkesgrupper och task-shifting mellan yrkesgrupper kan vara möjliga vägar framöver för att möta kompetensförsörjningsutmaningarna men också för att bidra till en förbättrad arbetsmiljö. Region Jönköpings län ser att det finns en risk med att titta på ökad förskrivningsrätt alltför isolerat, viktigt att tänka på helheten som yrkesgruppen förväntas kunna förstå och bedöma.

Kapitel 3.4.3 Läkemedel

Förslag: En utredning bör tillsättas för att se över hur statens ansvar för läkemedel och särskilt finansieringen och styrningen kan utökas och stärkas. Regeringen bör även på kort sikt vidta åtgärder för att säkerställa en jämlik tillgång till vissa särskilda läkemedelsbehandlingar.

Region Jönköpings län välkomnar en genomlysning av området. Mycket arbete genomförs redan via samverkansmodellen för att uppnå en kostnadseffektiv och jämlik användning av läkemedel. Viktiga frågor är en hållbar finansiering, säker tillgång och beredskap.

Region Jönköpings län ser dock att komplexiteten i systemet inte beskrivs. Det finns utveckling som ligger utanför regionernas möjlighet till kontroll. Region Jönköpings län vill därför lyfta att vi har en fri förskrivningsrätt, och det gäller även privata aktörer utan vårdavtal. Regionerna har betalningsansvar, men med begränsad möjlighet att påverka användningen. Det utgör en särskild utmaning vid begränsad förmån utan effektiva möjligheter att vidta åtgärder vid subventionsglidning. Region Jönköpings län ser också att det finns ökade utmaningar med oegentlig förskrivning och att systemet med arbetsplatskoder inte fungerar optimalt utan bör ses över. Kontrollen av användningen samt möjligheten att dra in arbetsplatskoder har brister.

Kapitel 3.4.4 Vaccinationer

Förslag: Staten bör ta ett utökat ansvar för vaccinationer genom de nationella vaccinationsprogrammen.

Region Jönköpings län delar utredningens uppfattning om att tillgången till vaccinationer inte bör vara avhängig var i landet man bor. Ett mer jämlikt vaccinationserbjudande skulle underlättas av om fler vaccin inkluderades i nationella vaccinationsprogram. Det blir då tydligt för alla regioner vilka vaccin som ska erbjudas utan avgift till invånarna. Den statliga vaccinationsprogramsutredningen (SOU 2024:2) föreslog i sitt betänkande ett utökat regionalt ansvar, genom att definiera att ett nationellt vaccinationsprogram måste ha påverkan på smittspridningen och även ge ett indirekt skydd till ovaccinerade. Det skulle innebära att vaccin mot sjukdomar som inte sprids mellan människor (t ex TBE eller bältros) eller vaccin som bara ges till riskgrupper (t ex influensa eller covid-19) aldrig skulle kunna omfattas av nationella vaccinationsprogram, oavsett hur stor sjukdomsburden är. Region Jönköpings län välkomnar därför det aktuella förslaget från Vårdansvarskommittén som istället förordar ett utökat statligt ansvarstagande på vaccinationsområdet.

Det påpekas i förslaget att vaccinationer behöver hanteras och ses över i en särskild ordning jämfört med övriga läkemedel. Region Jönköpings län instämmer i viss mån i det, men vill samtidigt framhålla att vaccinationer är en viktig del av hälsoarbetet under hela livet för våra invånare och att vaccinationer därför bör erbjudas integrerat med övrig hälso- och sjukvård.

Region Jönköpings län instämmer i att tillgången till vaccinationer behöver bli mer jämlik även inom regionerna. Även om vaccinationer i grunden bör erbjudas på likvärdiga villkor till alla, krävs ofta olika typer av insatser i olika områden eller grupper för att uppnå önskad vaccinationstäckning. För att kunna sätta in effektiva riktade insatser till grupper med lägre vaccinationstäckning krävs en god lokal kännedom om vilka hinder som behöver övervinnas i en speciell grupp, vilket även det talar för att regionerna fortsatt ska vara ansvariga för utförandet. Ytterligare en förutsättning är att det går att följa vaccinationstäckningen inom olika grupper och områden. Det nationella vaccinationsregister som finns idag fyller inte alls den funktionen, då det endast omfattar vaccin givna inom nationella vaccinationsprogram och det endast är Folkhälsomyndigheten som har tillgång till registerdata. Såväl vården som smittskydden har istället länge efterfrågat ett nationellt register som omfattar alla vaccin som givits i Sverige och där data är åtkomliga för individen själv, för smittskydden och för hälso- och sjukvården.

Region Jönköpings län välkomnar därför förslaget om ett utökat statligt ansvarstagande genom att utveckla de nationella vaccinationsprogrammen. Det skulle även vara mycket önskvärt att staten tillhandahöll ett heltäckande nationellt vaccinationsregister. ~~Utförandet av vaccinationerna bör vara en integrerad del av den regionala hälso- och sjukvården.~~

3.4.5 Screening

Förslag: Staten bör ta ett utökat ansvar för screening. Ett utökat statligt ansvar är dock förenat med flera utmaningar, varför en utredning bör tillsättas med uppdrag att närmare utreda formerna för detta.

Region Jönköpings län anser att skillnaden i tillgång till screening i landet gör att det finns skäl för staten att ta ett utökat ansvar inom screeningområdet. Detta behöver utredas närmare med fokus på hur staten genom ett utökat ansvar, och i samarbete med regionerna, kan verka för väl utformade screeningprogram som implementeras på ett likvärdigt sätt över hela landet. Region Jönköpings län ser att ett utökat statligt ansvar primärt bör handla om kontroll och tillsynsansvar utifrån socialstyrelsens roll och med utgångspunkt från de rekommenderade screeningprogram som socialstyrelsen sedan tidigare rekommenderat.

3.4.6 Rättspsykiatrisk vård

Förslag: Statens ansvar för den rättspsykiatriska vården bör stärkas. Som ett första steg bör staten ta finansieringsansvaret för den rättspsykiatriska vården genom att lämna ersättning till regionerna för de patienter som vårdas i den rättspsykiatriska vården. Regeringen bör även tillsätta en utredning med uppgift att lämna förslag på hur statens systemansvar och befogenheter samt styrning av rättspsykiatrisk vård framöver kan utvecklas i syfte att stärka vårdens kvalitet och innehåll.

Region Jönköpings län ställer sig positiv till att staten som ett första steg tar ett utökat finansieringsansvar för den rättspsykiatriska vården då en patient överlämnas till rättspsykiatrisk vård efter beslut av allmän domstol och vården inte är tidsbestämd.

~~Regionerna bör fortsatt tillhandahålla ansvaret för den rättspsykiatriska vården när det gäller innehåll och kvalitet i vården.~~

Region Jönköpings län är positiv till att en utredning tillsätts för att ytterligare förtydliga hur statens ansvar och befogenheter samt styrning av rättspsykiatrisk vård skulle kunna utvecklas i syfte att stärka vårdens kvalitet och innehåll, inklusive möjligheten till ett helt statligt övertagande av rättspsykiatrisk vård. Utredningen bör vara klar innan det är möjligt att ta ställning till ett eventuellt statligt övertagande. Samverkan med övrig specialistpsykiatrisk vård och hemkommun är centralt. Riktlinjer för ökad kvalitet och att vården ska bli mer jämlik bör utgå från den nationella kunskapsstyrningen och dess struktur likt övrig vård.

3.4.7 Luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter

Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten har lagt fram förslag om det nationella och statliga ansvaret för frågorna i händelse av kris, höjd beredskap och krig. Kommittén bedömer att det är angeläget att regeringen bereder dessa förslag vidare och då även inkluderar den nationella samordningen och styrningen samt tillgången i framtida lägen

Region Jönköpings län delar kommitténs bedömning att statens ansvar bör öka för att säkerställa jämlik tillgång. *En utredning bör närmare behandla hur statens ansvar ska utökas, i första hand genom ett helt statligt övertagande eller genom att ett upplägg likt det som idag finns inom ramen för Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA), som ur Region Jönköpings läns perspektiv är välfungerande, införs även för helikoptertransporter. Innan beslut fattas i frågan behövs en noggrann analys göras gällande den ekonomiska effekten för varje enskild region i syfte att säkra att kostnadsfördelningen följer nyttjandegrad.*

~~Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA) är ur Region Jönköpings läns perspektiv välfungerande, och ett liknande upplägg för helikoptertransporter förordas.~~

Statens styrning av hälso- och sjukvården

Förslag: Kommittén anser att regionerna måste ges långsiktiga planeringsförutsättningar och regionernas mottagarkapacitet för den statliga styrningen måste beaktas vid styrningens utformning.

Region Jönköpings län är positiv till och stödjer förslaget att riktade statsbidrag endast bör användas i undantagsfall, att antalet styrformer begränsas samt att staten bör vidta åtgärder gentemot regionerna för ökad regelefterlevnad och för att stärka patientens ställning, däribland stärkt tillsyn och utökade sanktioner.